

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lipca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku J.S.

przy uczestnictwie J.S., W.Ś., A.P,
G.K., P. K. i M.K.P.

o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 lipca 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki J.S.
od postanowienia Sądu Okręgowego w T.
z dnia 9 czerwca 2016 r., sygn. akt I Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od uczestniczki J.S. na rzecz
wnioskodawczyni kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł,
tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki J.S. od postanowienia Sądu Okręgowego w T. z dnia 9 czerwca 2016 r., sygn. akt I Ca [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001, III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7 - 8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną,

wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżąca wywodzi z naruszenia art. 1059 pkt 2 k.c. wskutek przyjęcia przez Sady obu instancji, że pomoc wnioskodawczyni przy pracach w gospodarstwie rolnym dziadków, a następnie ciotki, przesądza o nabyciu przez nią przygotowania zawodowego do prowadzenia produkcji rolnej, a tym samym uprawnienia do dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

W ustalonym stanie faktycznym, który jest wiążący w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), mając na względzie również wywody prawne Sądu drugiej instancji odzwierciedlone w pisemnych motywach, brak jest podstaw do uznania, iż skarga kasacyjna uczestniczki jest oczywiście uzasadniona. Jak wynika z powołanego przez Sąd Okręgowy orzecznictwa Sądu Najwyższego, zamieszkiwanie w rodzinnym gospodarstwie rolnym i wykonywanie przez wiele lat wraz z pozostałymi członkami rodziny prac w tym gospodarstwie prowadzi do nabycia przez taką osobę umiejętności praktycznych potrzebnych do prowadzenia gospodarstwa rolnego w rozumieniu art. 1059 pkt 2 k.p.c. w zw. z § 1 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1990 r. w sprawie warunków dziedziczenia ustawowego gospodarstwa rolnego (Dz. U. Nr 89, poz. 519 ze zm.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2002 r., III CKN 135/01, nie publ.). Pojęcie pracy w gospodarstwie rolnym, która uzasadniania zdobycie kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstwa rolnego obejmuje każdą pracę wykonywaną w nim w ramach rodzinnego podziału czynności, sukcesywnie, gdy

zachodziła taka potrzeba gospodarcza. Kwalifikacji tych nie wyłącza wykonywanie w sposób stały zajęć poza rolnictwem (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2005 r., III CK 597/04, nie publ.). Chodzi o przesłankę uznania, że spadkobierca ma umiejętności i doświadczenie potrzebne do prowadzenia gospodarstwa rolnego, które mógł nabyć m.in. w toku praktycznego wykonywania prac w gospodarstwie rolnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1998 r., III CKN 320/97, nie publ.).

Należy podkreślić, że wnioskodawczyni nie tylko mieszkali w gospodarstwie rolnym, ucząc się i codziennie dojeżdżając do szkoły średniej, a wcześniej do szkoły podstawowej, ale również wykonywała stale prace niezbędne do prawidłowego funkcjonowania rodzinnego gospodarstwa rolnego. Z tego względu nie może być w tym wypadku mowy o pracy o charakterze jedynie dorywczym. Przy ocenie kwalifikacji rolniczych trzeba brać pod uwagę rodzaj, strukturę i obszar gospodarstwa, w którym praca jest wykonywana. Przedmiotowe gospodarstwo było drobnotowarowe, rodzinne o powierzchni 3,7 ha, zaś rodzaj prac był dzielony pomiędzy członków rodziny. Uczestniczka wymienia w skardze kasacyjnej prace, które w zdecydowanej większości przypadków nie wykonywały i nie wykonują kobiety (np. orka, bronowanie, koszenie, które należą do typowo męskich). Elementem decydującym o nabyciu kwalifikacji rolniczych nie jest konieczność podejmowania decyzji typu kierowniczego. Wystarczające jest samodzielne, bądź wspólne wykonywanie prac wynikających ze swoistego podziału czynności i wskazanych przez osobę zarządzającą tym gospodarstwem.

Wnioskodawczyni wykonywała prace rolnicze do 17 roku życia. Jej wiek i pobieranie do tego momentu nauki w szkole średniej nie mógł stanowić okoliczności niweczącej możliwość nabycia uprawnień, skoro w świetle ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (j. t. Dz. U. z 2016 r., poz. 277 ze zm.) domownik rolnika, który jest osobą dla niego bliską i ukończył 16 lat, pozostający z nim we wspólnym gospodarstwie domowym i stale pracujący w tym gospodarstwie rolnym mógł być objęty ubezpieczeniem społecznym. Oczywiście, kwestia, czy wnioskodawczyni została objęta tym ubezpieczeniem nie ma w tym wypadku znaczenia dla sprawy, ale pokazuje, iż także małoletni w określonych sytuacjach mogą nabyć kwalifikacje do dziedziczenia

gospodarstwa rolnego, skoro mogą podlegać ubezpieczeniu społecznemu w związku z pracą w gospodarstwie rolnym. Rzecz jasna, interpretacja kwalifikacji rolniczych przy uwzględnieniu przepisów tej ustawy ma charakter jedynie pomocniczy, gdyż przepisy te są bardziej sformalizowane, aniżeli przepisy kodeksu cywilnego dotyczące kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstw rolnych.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 520 § 3 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 8 ust. 1 pkt 3 w zw. z 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. poz. 1804, ze zm., w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniające rozporządzenie w opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. poz. 1667)